

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/2013 rd

Statsrådets redogörelse för EU-politiken 2013

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 juni 2013 statsrådets redogörelse för EU-politiken 2013 (SRR 6/2013 rd) för beredning till stora utskottet och bestämde samtidigt att övriga utskott kan lämna utlåtande i ärendet till stora utskottet.

- specialsakkunnig i EU-ärenden Johanna Hulkko, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Merja Mustonen, social- och hälsovårdsministeriet
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- politices doktor Matti Kari
- forskare Sini Laitinen-Kuikka.

Sakkunniga

Utskottet har hört

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den sociala dimensionen

Det konstateras i redogörelsen att utvecklandet av den sociala dimensionen är primärt för undvikande av en social kris inom unionen. Utskottet anser det vara viktigt att de sociala frågorna tas upp på EU:s gemensamma agenda, även om det är den ekonomiska krisen som fått fart på diskussionen och frågan i stor utsträckning är underställd den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken. Den ekonomiska krisen har tvingat gemenskapen att diskutera socialpolitiska frågor mer ingående på unionsnivå, eftersom krisen har gjort det svårare att uppnå de uppställda målen för ökad sysselsättning och minskad fattigdom. Ambitionen att stärka den sociala dimensionen är angelägen för större jämlikhet och ett sammanhållet samhälle.

Vid sidan av målen för den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken har man på gemenskapsnivå också lyft fram sådana politiksektorer inom social- och hälsovården som är centrala för en hållbar ekonomi och som det eftersom befolkningen blir allt äldre i medlemsländerna är viktigt att föra fram i enlighet med gemensamma riktlinjer, även om de inte hör till unionens lagstiftningsbehörighet. Man har kommit överens om gemensamma rekommendationer och mål på EU-nivå när det gäller översynen av pensionssystemen, utvecklingen av hälsovårdssystemen och långvården samt förhindrandet av fattigdom och utslagning.

Starka sameuropeiska intressen är förknippade med ett hållbart pensionssystem, vilket konstateras i redogörelsen. Kommissionen har gett medlemsländerna, också Finland, rätt detaljerade rekommendationer om hur pensionssystemen bör ses över. Motsvarande rekommendationer

kan ges också på andra områden inom socialpolitiken, om de är av betydelse för uppnåendet av målen för den gemensamma ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken. Även om gemenskapens befogenheter i fråga om dessa politiksektorer endast omfattar utfärdandet av rekommendationer, är den styrande effekt uppföljningen av efterlevnaden har på de nationella besluten obestridlig.

Att ta in de ovan nämnda delområdena och uppföljningen av dem i de landsspecifika rekommendationerna innebär samtidigt att åtgärderna på unionsnivå utsträcks till områden som hör till de nationella befogenheterna. När det gäller frågor inom den sociala dimensionen finns det alltid en motsättning mellan det nationella beslutsfattandet och unionens beslutsfattande när det gäller fördelningen av befogenheter. Utskottet anser det vara en brist att denna motsättning inte alls tas upp i redogörelsen.

Bosättningsbaserad social trygghet

Unionen har ingen lagstiftningsbehörighet när det gäller social trygghet utöver rätten att samordna den sociala tryggheten för arbetstagare som rör sig mellan medlemsstaterna. Inte heller denna behörighet sträcker sig på något som helst sätt till innehållet i den sociala tryggheten i olika medlemsstater, utan enbart till att säkerställa arbetstagarens rätt till social trygghet. Ändå finns det mycket lagstiftning om unionens viktigaste uppgift, alltså att trygga den inre marknaden, som i själva verket tangerar vårt system för social trygghet och service. När vi anslöt oss till unionen väntade vi oss inte att associationslagstiftningen skulle ha ett sådant inflytande.

Ur vårt lands synvinkel har det faktum att unionslagstiftningen inom områdena för den inre marknaden och konkurrensen också ska tillämpas på social- och hälsovårdstjänster varit särskilt problematisk, eftersom det finländska systemet som berättigar varaktigt bosatta till skattefinansierade och allmänna tjänster och förmåner på lika villkor avviker avsevärt från de modeller för social trygghet som används i de flesta EU-länder och som är anställningsbaserade. Den finländska principen innebär att den sociala trygg-

heten omfattar alla som bor i landet, att var och en efter sin förmåga bidrar till att finansiera den och att alla i något skede utnyttjar sociala förmåner. I styrningen på EU-nivå har däremot fattigdomspolitik lyfts fram. Det är alltså de som har det allra sämst som stöds med skattemedel, vilket är en betydligt snävare modell än den omfattande offentliga sociala trygghet som tillämpas i vårt land.

De betydande förändringar i arbetskraftens rörlighet som skett under vårt medlemskap i unionen har ställt systemet för social trygghet och service inför stora utmaningar då kravet på likabehandling oavbrutet utvidgas till att omfatta nya grupper också när det gäller social trygghet. Vårt system med bostadsbaserad social trygghet har uppkommit i en situation där människor i regel var varaktigt bosatta på ett och samma ställe hela livet och inte rörde sig över nationsgränserna i någon större utsträckning. Såväl migrationsdirektiven i fråga om olika arbetstagargrupper som EU-domstolens avgöranden i mål som gäller kravet på likabehandling tryggar individens rättigheter bättre än tidigare. Till följd av dem tvingas vi att i allt större omfattning överväga ändringar i vårt eget system för att vi ska kunna trygga dess hållbarhet. De problem som gäller samordningen av kraven i anslutning till rörligheten och vårt eget system gäller såväl den sociala tryggheten som hälsovården, vilket behandlingen av tjänstedirektivet och sjuk- och hälsovårdsdirektivet lika väl som behandlingen av migrationsdirektiven har visat.

Den viktigaste frågan när det gäller EU-politiken från social- och hälsovårdsutskottets synpunkt är hur Finlands system för social trygghet och service, som erbjuder skattefinansierade och allmänna tjänster och socialskyddsförmåner, ska kunna bevaras och dess hållbarhet tryggas, när de ändringar som görs är enskilda och ansluter sig till den övriga utvecklingen av inre marknadslagstiftningen i stället för med utgångspunkt i landets egna förutsättningar och behov. Denna viktiga fråga och hur den förhåller sig till hållbarheten i vårt system har förbigåtts i redogörelsen. Det konstateras bara att det att vårt system är annorlunda allt oftare har lett till situ-

ationer där den nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen är svåra att samordna.

Finland har under hela sitt medlemskap haft svårt att få unionens förståelse för särdragen i sitt system. Samtidigt har det varit svårt att få till stånd en samnordisk intressebevakning i social- och hälsovårdsfrågor. Det konstateras i redogörelsen att man när det nationella socialskyddssystemet utvecklas beaktar de behov som den expanderande rörligheten och invandringen medför. Utskottet anser att redogörelsen borde ha gått djupare in på hur den bedrivna EU-politiken har lyckats med att trygga våra egna nationella intressen, i synnerhet när det gäller den bostättningsbaserade sociala tryggheten, och på vilka mål Finland ska ställa upp inför framtiden när det gäller bevarandet av det egna systemet. Utskottet påpekar att en allmän, bostadsbaserad social trygghet inte är enbart ett tekniskt arrangemang, utan också har en viktig uppgift när det gäller att bevara samhällets sociala kohesion och

jämlikhet, något som är särskilt viktigt under ekonomiskt svåra tider.

Slutligen hänvisar vi i utskottet till det krav vi framställt upprepade gånger, alltså att Finland måste definiera vilka tjänster som är tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och vilka som är allmännyttiga tjänster och utarbeta en nationell strategi för dessa tjänster. Också kommissionen har uppmanat medlemsstaterna att göra en sådan utredning i fråga om sina egna system. För Finlands vidkommande vore det här viktigt, i synnerhet för tryggheten av serviceverksamheten inom den tredje sektorn. Utskottet vill att detta arbete ska inledas så snart som möjligt.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 25 september 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /saml
Hanna Mäntylä /saf
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.